

Προς

Την Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων

Κυρία Νίκη Κεραμέως

Τον Υπουργό Μετανάστευσης και Ασύλου

Κύριο Νότη Μηταράκη

Αξιότιμη κυρία Υπουργέ,

Αξιότιμε κύριε Υπουργέ,

Σας διαβιβάζω πόρισμα αναφορικά με την εκπαιδευτική ένταξη παιδιών που διαβιούν σε

Δομές και ΚΥΤ του Υπουργείου Μετανάστευσης & Ασύλου.

Με εκτίμηση

Ανδρέας Ι. Ποττάκης

Συνήγορος του Πολίτη

Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού

ΠΟΡΙΣΜΑ

(Νόμος 3094/03 «Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις, Άρθρο 3 παρ. 5)

ΘΕΜΑ

Εκπαιδευτική ένταξη παιδιών που διαβιούν σε Δομές και ΚΥΤ του
Υπουργείου Μετανάστευσης & Ασύλου

Συνήγορος του Πολίτη: Ανδρέας Ι. Ποττάκης

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Θεώνη Κουφονικολάκου

Ειδικές Επιστήμονες: Αλεξάνδρα Μοσχοπούλου, Νίκη Μπαφέ

Ο Συνήγορος του Πολίτη, σύμφωνα με την αρμοδιότητά του για την προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων του Παιδιού, κατά το άρθρ. 103 παρ. 9 του Συντάγματος και τον ν. 3094/2003, παρακολουθεί σταθερά, μεταξύ άλλων, τα ζητήματα που άπτονται της άσκησης του δικαιώματος στην εκπαίδευση, όπως κατοχυρώνεται στα άρθρα 28 και 29 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Ν.2101/92). Στο πλαίσιο αυτό, η Αρχή εστίασε κατά την τρέχουσα σχολική χρονιά στην επιμέρους πτυχή της σχολικής ένταξης των παιδιών που μετακινούνται (συνοδευόμενων ή ασυνόδευτων), τα οποία διαβιούν ιδίως σε δομές μαζικής φιλοξενίας υπό την εποπτεία του Υπουργείου Μετανάστευσης & Ασύλου.

Το ζήτημα αναπόφευκτα απέκτησε πρόσθετο ενδιαφέρον και σημασία κατά την περίοδο της πανδημίας, εξαιτίας των δυσχερών συνθηκών που διαμορφώθηκαν και επηρέασαν συνολικά τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι συνθήκες αυτές δημιούργησαν προφανείς προκλήσεις για την ελληνική πολιτεία, στην κατεύθυνση της εκπλήρωσης της υποχρέωσής της να διασφαλίζει το στοιχειώδες αγαθό της εκπαίδευσης και στις πλέον ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, οι οποίες διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο εκπαιδευτικού και κοινωνικού αποκλεισμού και, τελικά, έμμεσης ή και άμεσης δυσμενούς διάκρισης σε βάρος τους.

I. Νομικό πλαίσιο

A) Οι αρχές και τα επιμέρους κατοχυρωμένα δικαιώματα της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ, ν. 2101/1992) αποτελούν, αναμφίβολα, το αφετηριακό σημείο για την προσέγγιση της υποχρέωσης της ελληνικής πολιτείας, σε σχέση με την εκπαίδευση όλων των σχολικής ηλικίας παιδιών που διαβιούν στη χώρα, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε άλλη προϋπόθεση.

Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 2 της Σύμβασης: *«Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να σέβονται τα δικαιώματα που αναφέρονται στην παρούσα σύμβαση και να εγγυώνται σε κάθε παιδί που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους, χωρίς καμία διάκριση φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων του παιδιού ή των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του ή της*

εθνικής, εθνικιστικής ή κοινωνικής καταγωγής τους, της περιουσιακής τους κατάστασης, της ανικανότητάς τους, της γέννησής τους ή οποιασδήποτε άλλης κατάστασης.

»Τα Συμβαλλόμενα Κράτη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα ώστε να προστατεύεται αποτελεσματικά το παιδί έναντι κάθε μορφής διάκρισης ή κύρωσης, βασισμένης στη νομική κατάσταση, στις δραστηριότητες, στις εκφρασμένες απόψεις ή στις πεποιθήσεις των γονέων του, των νόμιμων εκπροσώπων του ή των μελών της οικογένειάς του».

Στο άρθρο 3 της ΔΣΔΠ, εξάλλου, προβλέπεται, ότι το συμφέρον του παιδιού πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά προτεραιότητα σε όλες τις αποφάσεις που το αφορούν (παρ. 1), ενώ θεσπίζεται, επίσης, η ρητή υποχρέωση του κράτους να εξασφαλίζει στο παιδί την αναγκαία προστασία και φροντίδα (παρ. 2) .

Το δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση κατοχυρώνεται στο άρ. 28 της Σύμβασης, συνδυαζόμενο, μάλιστα, ρητά με την υποχρέωση διασφάλισης της ισότητας των ευκαιριών (παρ. 1).

Τέλος, το παιδί που ζητά να τεθεί υπό την προστασία κράτους-μέλους της Σύμβασης ως πρόσφυγας, δικαιούται την κατάλληλη προστασία, η οποία θα του επιτρέψει «να απολαμβάνει τα δικαιώματα που του αναγνωρίζουν η παρούσα Σύμβαση και τα άλλα όργανα τα σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου» (άρ. 22 παρ. 1).

Β) Οι διατάξεις της Διεθνούς Σύμβασης, που υπερισχύουν, μάλιστα, έναντι του κοινού νόμου, ώστε να πάσχει οποιαδήποτε αντίθετη, περιοριστική των δικαιωμάτων πρόβλεψη, συνδυάζονται με τις ειδικότερες ρυθμίσεις, που διέπουν την εκπαιδευτική ένταξη των αλλοδαπών παιδιών στη χώρα.

Το άρθρο 51 του ν. 4636/2019, ειδικότερα, προβλέπει ρητά την υποχρεωτικότητα της εκπαίδευσης τόσο για τους αιτούντες άσυλο όσο και από πλευράς πολιτείας, η οποία οφείλει να διασφαλίζει την απρόσκοπτη πρόσβαση των παιδιών, παρέχοντας τα αναγκαία και επαρκή μέσα για την υποστήριξη και

διευκόλυνση της σχετικής διαδικασίας¹. Ορίζεται, μάλιστα, στον ίδιο νόμο ότι: «Η ένταξη στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα λαμβάνει χώρα το αργότερο εντός τριών (3) μηνών από την ημερομηνία ολοκλήρωσης της ταυτοποίησης του ανήλικου» (παρ. 2).

Ο ν. 4251/2014 («Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις»), άλλωστε, όπως ισχύει, εναρμονιζόμενος με τη ΔΣΔΠ, κατοχυρώνει, πέραν οποιασδήποτε αμφιβολίας, το δικαίωμα όλων των αλλοδαπών παιδιών να έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση, ανεξάρτητα από το καθεστώς διαμονής τους στη χώρα αλλά και την κατοχή δικαιολογητικών εγγραφής².

Στο ίδιο πνεύμα κινούνται η Κοινή Υπουργική Απόφαση 79942/ΓΔ4/2019 (ΦΕΚ 2005/Β/31-5-2019)³ που προβλέπει την απρόσκοπτη πρόσβαση στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα των ανήλικων πολιτών τρίτων χωρών, αλλά και η Υ.Α. 2099/ΓΔ4 (ΦΕΚ 208/Β/3-2-2020)⁴.

¹ «Οι ανήλικοι αιτούντες και τα ανήλικα τέκνα των αιτούντων κατά την παραμονή τους στη χώρα υποχρεούνται να εντάσσονται σε μονάδες παροχής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του δημόσιου εκπαιδευτικού συστήματος. Οι αρμόδιες αρχές υποχρεούνται να παράσχουν τα αναγκαία και επαρκή μέσα για την υποστήριξη και διευκόλυνση της σχετικής διαδικασίας. Η ένταξη γίνεται υπό προϋποθέσεις, ανάλογες με αυτές που ισχύουν για τους Έλληνες πολίτες και με διευκολύνσεις, ως προς την εγγραφή σε περίπτωση δυσχερειών υποβολής των απαιτούμενων δικαιολογητικών και για όσο χρονικό διάστημα δεν εκτελείται μέτρο απομάκρυνσης, που εκκρεμεί κατά των ιδίων ή των γονέων τους» (παρ. 1).

² Άρθ. 21: «7. Ανήλικοι πολίτες τρίτων χωρών, που διαμένουν στην ελληνική επικράτεια, υπάγονται στην υποχρεωτική σχολική φοίτηση, όπως και οι ημεδαποί. Οι ανήλικοι πολίτες τρίτων χωρών, που φοιτούν σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, έχουν, χωρίς περιορισμούς, πρόσβαση στις δραστηριότητες της σχολικής ή εκπαιδευτικής κοινότητας. 8. Για την εγγραφή ανήλικων πολιτών τρίτων χωρών στα ελληνικά σχολεία, όλων των βαθμίδων, απαιτούνται τα αντίστοιχα με τα προβλεπόμενα για τους ημεδαπούς δικαιολογητικά.

Κατ' εξαίρεση, με ελλιπή δικαιολογητικά μπορεί να εγγράφονται στα δημόσια σχολεία και τέκνα πολιτών τρίτων χωρών, εφόσον:

α. Προστατεύονται από το ελληνικό κράτος ως δικαιούχοι διεθνούς προστασίας και όσων τελούν υπό την προστασία της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών.

β. Προέρχονται από περιοχές, στις οποίες επικρατεί έκρυθμη κατάσταση.

γ. Έχουν υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας.

δ. Είναι πολίτες τρίτων χωρών που διαμένουν στην Ελλάδα, ακόμη και αν δεν έχει ρυθμισθεί η νόμιμη διαμονή τους σε αυτή».

³ «Εγγραφές, μετεγγραφές, φοίτηση και θέματα οργάνωσης της σχολικής ζωής στα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης»

⁴ «Εγγραφές ανήλικων αιτούντων ή ανήλικων τέκνων αιτούντων διεθνή προστασία σε σχολικές μονάδες Π.Ε. και Δ.Ε στο έδαφος της ελληνικής επικράτειας»

II. Ενέργειες του Συνηγόρου του Πολίτη

Σε συνέχεια αναφορών αλλά και ενημέρωσης μέσω του Δικτύου για τα Δικαιώματα των Παιδιών που Μετακινούνται⁵, η Αρχή -πέραν των εξατομικευμένων χειρισμών της- απευθύνθηκε εγγράφως⁶ σε όλες τις Δομές του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου (καταυλισμούς, ασφαλείς ζώνες, Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης κ.ά.), στο Αυτοτελές Τμήμα Συντονισμού & Εκπαίδευσης Προσφύγων του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων και στην Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου, ζητώντας πληροφόρηση ως προς τους αριθμούς των παιδιών που βρίσκονται στις δομές αυτές, συνοδευόμενα από τους γονείς τους ή και ασυνόδευτα, τα εγγεγραμμένα παιδιά, αλλά και εκείνα που φοιτούσαν πραγματικά στο ελληνικό σχολείο μετά την έναρξη της τρέχουσας σχολικής χρονιάς. Επιπλέον, ζητήθηκε πληροφόρηση ως προς την ίδρυση και στελέχωση των Τάξεων Υποδοχής (Τ.Υ.) και των Δομών Υποδοχής και Εκπαίδευσης Προσφύγων (ΔΥΕΠ), την τοποθέτηση Συντονιστών Εκπαίδευσης (ΣΕΠ), τη συνεργασία με τις τοπικές κοινότητες, την υλοποίηση των μεταφορών των μαθητών/τριών, την εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.ά.

Πρέπει να σημειωθεί εδώ, ότι πολύ μεγάλος αριθμός παιδιών σχολικής ηλικίας διαβιώνει και σε άλλες δομές μαζικής φιλοξενίας (λ.χ. Καρά Τεπέ στη Λέσβο, διαμερίσματα και δομές στον αστικό ιστό, δομές υπό την ευθύνη του ΔΟΜ). Ο περιορισμός της διερεύνησης εκ μέρους του Συνηγόρου στα ΚΥΤ και στις δομές υπό την ευθύνη του Υπουργείου Μετανάστευσης επιβλήθηκε από τις ανάγκες επεξεργασίας ενός ευχερέστερα διαχειρίσιμου όγκου δεδομένων. Ως εκ τούτου, αναγνωρίζεται, ότι η αποτύπωση των στοιχείων σχολικής ένταξης των παιδιών που μετακινούνται δεν είναι εξαντλητική, αλλά ενδεικτική. Στις διαπιστώσεις, εξάλλου, που ακολουθούν, περιλαμβάνεται και σύντομη αναφορά στις συνθήκες που αντιμετωπίζουν δομές πέραν εκείνων που καταγράφηκαν συστηματικά.

⁵ Πρόκειται για άτυπο δίκτυο που συστάθηκε και λειτουργεί με πρωτοβουλία του Συνηγόρου του Πολίτη, στο οποίο συμμετέχουν διακυβερνητικοί οργανισμοί (ΔΟΜ, UNICEF, Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες) και μεγάλος αριθμός ΜΚΟ.

⁶ Υπ' αριθμ. Φ.1500.2/44812/2020 από 23.9.2020, Φ.1500.2/60113/2020 και Φ.1500.2/2556/2021 έγγραφα του Συνηγόρου.

Στις 18.1.2021 ο Συνήγορος πραγματοποίησε διαδικτυακή συνάντηση με τους Συντονιστές Εκπαίδευσης Προσφύγων της χώρας, προκειμένου να αποκτήσει πληρέστερη εικόνα ως προς τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους στην περιοχή ευθύνης τους, τις ενέργειές τους προς την κατεύθυνση της διασφάλισης της φοίτησης όλων των παιδιών σχολικής ηλικίας αλλά και τις τυχόν καλές πρακτικές που έχουν αναπτύξει, οι οποίες θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν και από άλλους συναδέλφους τους. Κατά την εν λόγω συνάντηση οι ΣΕΠ κλήθηκαν επίσης να τοποθετηθούν με ανώνυμο ερωτηματολόγιο επί συγκεκριμένων ποιοτικού τύπου ερωτημάτων, που άπτονταν ιδίως της συνεργασίας τους με τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες και τις τοπικές κοινότητες.

Στις 20.1.2021 ακολούθησε, πάλι με πρωτοβουλία του Συνηγόρου, συνάντηση της Βοηθού Συνηγόρου για τα Δικαιώματα του Παιδιού, κυρίας Θεώνης Κουφονικολάκου, και ειδικής επιστήμονος του Κύκλου Δικαιωμάτων του Παιδιού με στελέχη του Υπουργείου Παιδείας (Γεν. Γραμματεία Πρωτοβάθμιας, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης & Ειδ. Αγωγής, Αυτοτελές Γραφείο Εκπαίδευσης Προσφύγων). Τέθηκαν τα πλέον επείγοντα ζητήματα, τα οποία φαίνονταν να χρήζουν αντιμετώπισης το συντομότερο δυνατό, δεδομένου ότι η σχολική χρονιά βρισκόταν ήδη στα μέσα της (λ.χ. παρατεταμένος αποκλεισμός των δομών με επανειλημμένες υπουργικές αποφάσεις, εξαιτίας της ερμηνείας και εφαρμογής των οποίων οι μαθητές/τριες που διαμένουν στις δομές αυτές αδυνατούσαν να έχουν πρόσβαση στο σχολείο, εκκρεμότητα συμβάσεων μεταφοράς σε πολλές περιοχές της χώρας) και ζητήθηκε η παρέμβαση του Υπουργείου προς άρση των συγκεκριμένων κωλυμάτων.

III. Διαπιστώσεις

Σε συνέχεια των ενεργειών του Συνηγόρου που αναφέρθηκαν παραπάνω και μετά την επεξεργασία των απαντήσεων που περιήλθαν στην Αρχή από τις δομές της χώρας, οι οποίες τελούν υπό την ευθύνη του Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου⁷,

⁷ Πρόκειται για τις ακόλουθες 36 δομές και ΚΥΤ: ΚΥΤ Χίου, ΚΥΤ Σάμου, ΚΥΤ Ορεστιάδας, ΚΥΤ Λέρου, ΚΥΤ Λέσβου, ΚΥΤ Κω, Δομή Ελαιώνα, Δομή Σχιστού, Δομή Διαβατών, Δομή Λουτρών Νέας Απολλωνίας, Δομή Βαγιοχωρίου, Δομή Αλεξάνδρειας, Δομή Βόλου, Δομή Δολιανών, Δομή Βέροιας, Δομή Δράμας, Δομή Θήβας, Δομή Θερμοπυλών, Δομή Ελευσίνας, Δομή Καβάλας, Δομή Κάτω Μηλιάς, Δομή Κατσικά, Δομή Κυλλήνης, Δομή Κουτσόχερου, Δομή Λαυρίου, Δομή Λαγκαδικίων, Δομή Χαλκοκονδύλη 17, 104 32 Αθήνα, τηλ.: 2131306768-769, φαξ: 2131306836

καταγράφονται οι ακόλουθες κυριότερες διαπιστώσεις, σχετικά με τη σχολική ένταξη έως τις αρχές Ιανουαρίου του 2021 παιδιών που διαβιούν στις δομές αυτές⁸:

- 1) Στην πλειοψηφία των δομών φιλοξενίας, τα περισσότερα παιδιά είχαν εγγραφεί και συνεχίζουν να εγγράφονται κανονικά στα σχολεία και τις ΔΥΕΠ (ποσοστό 62% του συνόλου των παιδιών σχολικής ηλικίας), εντός του

Καταγράφονται ιδιαίτερα σημαντικές καθυστερήσεις λόγω της έλλειψης θέσεων ή/και προσωπικού

προβλεπόμενου ή πάντως εύλογου χρόνου από την άφιξη και καταγραφή τους. Σε χώρους με αυξημένο

πληθυσμό -άρα και μεγάλο αριθμό παιδιών σχολικής ηλικίας- εντοπίζονται, ωστόσο, προβλήματα και καθυστερήσεις για την κατανομή των μαθητών/τριών σε σχολεία πλησίον της δομής φιλοξενίας και των γειτονικών περιοχών, εξαιτίας ιδίως της έλλειψης κενών θέσεων, επαρκούς προσωπικού ή και χώρων για τη δημιουργία πρόσθετων τμημάτων αλλά και, συχνά, της επιφυλακτικότητας των ίδιων των σχολείων ή και των τοπικών κοινωνιών έναντι της μαζικής ένταξης αλλοδαπών μαθητών/τριών στις εκπαιδευτικές δομές⁹ (ενδεικτικά, δομή Μαλακάσας, όπου περίπου 480 παιδιά δημοτικού αδυνατούν να εγγραφούν στο πρωινό σχολείο ή σε ΔΥΕΠ, λόγω έλλειψης θέσεων, δομή Ριτσώνας κ.ά.).

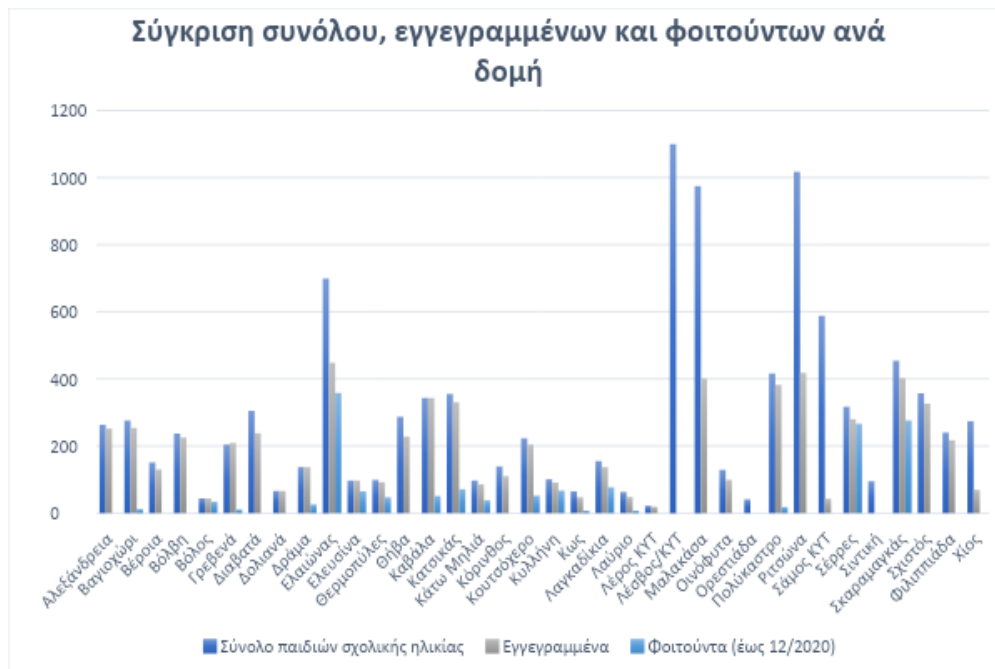
Οινοφύτων, Δομή Μαλακάσας, Δομή Σκαραμαγκά, Δομή Ριτσώνας, Δομή Πολυκάστρου, Δομή Σερρών, Δομή Φιλιππιάδας, Δομή Γρεβενών, Δομή Σιντικής, Δομή Κορίνθου.

⁸ Διευκρινίζεται, ότι ο Συνήγορος προέβη σε επικαιροποίηση των στοιχείων που είχαν δοθεί σε προηγούμενο διάστημα, προκειμένου όλα τα δεδομένα να αφορούν και την κατάσταση περί τα μέσα Ιανουαρίου, χωρίς ωστόσο να παραγνωρίζεται το προηγούμενο διάστημα.

⁹ Ιδίως, ανησυχία υποβάθμισης του παρεχόμενου έργου λόγω της άγνοιας της γλώσσας εκ μέρους των αλλοδαπών μαθητών, προβληματισμός ως προς τον κίνδυνο μετάδοσης ασθενειών, λόγω των συνθηκών διαβίωσης στις δομές φιλοξενίας, ζητήματα πολιτισμικής ή και θρησκευτικής «τάξης» κ.ά.).

Χαλκοκονδύλη 17, 104 32 Αθήνα, τηλ.: 2131306768-769, φαξ: 2131306836

E-mail: grafeiosynigorou@synigoros.gr

Γράφημα 1

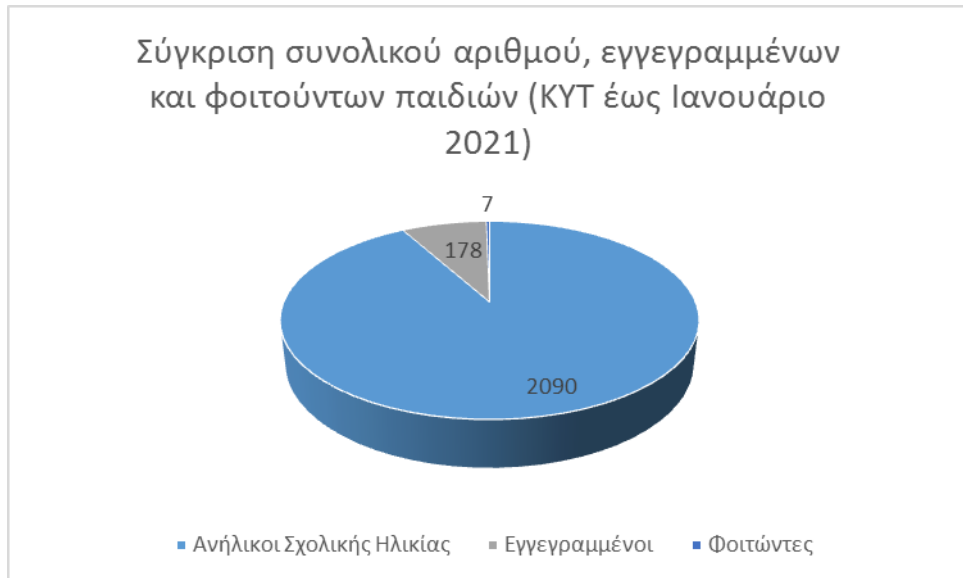
2) Διαφορετική είναι η εικόνα σε ό,τι αφορά τα ΚΥΤ, γεγονός που, κατά κανόνα, αποδίδεται από τους υπεύθυνους ιδίως στην κινητικότητα των πληθυσμών των χώρων αυτών. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την ενημέρωση από τις Διοικήσεις και τους ΣΕΠ, σε όποια ΚΥΤ έχουν τοποθετηθεί συντονιστές/τριες, σχεδόν το σύνολο του μαθητικού πληθυσμού παραμένει εκτός σχολείου. Ειδικότερα, σε σύνολο 2.090 ανηλικών σχολικής ηλικίας που διαμένουν στα ΚΥΤ μόλις 178 ήταν εγγεγραμμένοι/ες έως τον Ιανουάριο, ενώ είχαν φοιτήσει 7¹⁰.

- Στο ΚΥΤ της Λέσβου δεν υπάρχει μέχρι σήμερα εκπαιδευτικός σχεδιασμός ούτε έχει οριστεί ΣΕΠ, παρά τον μεγάλο αριθμό παιδιών (περίπου 1.100 σχολικής ηλικίας).

¹⁰ Σημειώνεται ότι η φοίτηση των 7 παιδιών οφειλόταν στο γεγονός ότι ζούσαν στον αστικό ιστό του νησιού και μετά το κλείσιμο του ξενώνα φιλοξενίας τους, είχαν μεταφερθεί ξανά στο ΚΥΤ. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι κατά πάσα πιθανότητα και αυτά τα παιδιά θα έμειναν εκτός σχολείου, μετά τη μετακίνησή τους αυτή, λόγω έλλειψης μεταφοράς από το ΚΥΤ στα σχολεία όπου φοιτούσαν έως τότε.

- Ανάλογη είναι η εικόνα στη Σάμο, με 43 εγγραφές παιδιών από τα 588 σχολικής ηλικίας, παρόλο που από τους ΣΕΠ έχει καταβληθεί και καταβάλλεται συστηματικά προσπάθεια για τη σχολική ένταξή τους και την (επανα)λειτουργία και επέκταση του νηπιαγωγείου εντός της δομής.
- Από τα 274 παιδιά σχολικής ηλικίας στο ΚΥΤ Χίου ως τον Ιανουάριο του τρέχοντος έτους είχαν εγγραφεί στο σχολείο μόλις 69.
- Στη Λέρο ο μικρός αριθμός παιδιών σχολικής ηλικίας (22) κατέστησε εφικτή την εγγραφή τους, αν και η φοίτηση τελικά ξεκίνησε στα μέσα Φεβρουαρίου, ενώ δηλαδή είχε χαθεί τουλάχιστον η μισή σχολική χρονιά.

Αξίζει να επισημανθεί, ότι, στην πράξη, πολύ συχνά η παραμονή στα ΚΥΤ είναι πολύμηνη και υπερβαίνει τους τρεις μήνες, δηλαδή το νομοθετικά προβλεπόμενο περιθώριο για την εγγραφή των αιτούντων. Επιπλέον, κατά την παρούσα κατάσταση, η πλειοψηφία των παιδιών παραμένει τουλάχιστον για μακρό διάστημα στη χώρα και συχνά εγκαθίσταται μόνιμα σε αυτή μετά την αναγνώριση προσφυγικού καθεστώτος. Επομένως, η κινητικότητα δεν φαίνεται να αποτελεί επαρκή λόγο αποκλεισμού από την υποχρεωτική εκπαίδευση, δεδομένου ότι οι μαθητές/τριες δύνανται και οφείλουν να συνεχίσουν τη φοίτησή τους στους τόπους όπου θα μετακινηθούν στη συνέχεια, διευκολύνοντας μάλιστα την ομαλή εκπαιδευτική αλλά και κοινωνική ένταξή τους μέσω της ταχείας διασφάλισης της πρόσβασης στην εκπαιδευτική διαδικασία.

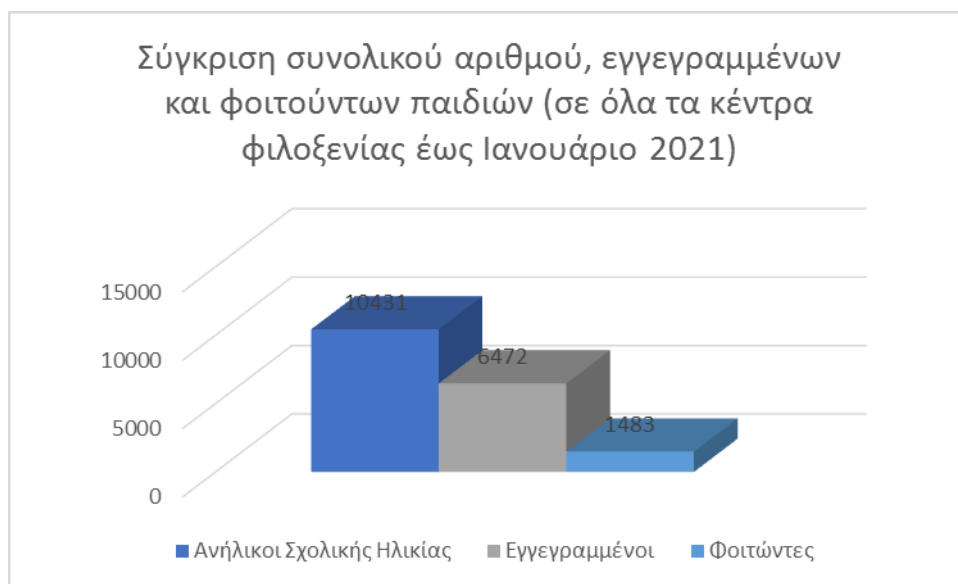

Γράφημα 2

Τα παιδιά εγγράφονται σε μεγάλο ποσοστό αλλά δεν φοιτούν

3) Γενικότερα, ο αριθμός εγγραφών παιδιών των δομών του Υπ. Μετανάστευσης και

των ΚΥΤ στα σχολεία απέχει δραματικά από την πραγματική φοίτησή τους. Είναι αξιοσημείωτο ότι στο σύνολο των δομών, από τα 10.431 παιδιά σχολικής ηλικίας είχε εγγραφεί ποσοστό 62%¹¹ αλλά έως τις αρχές Ιανουαρίου φοιτούσε μόλις ποσοστό 14,2% (δηλ. μόλις 1.483 παιδιά), στην πραγματικότητα μάλιστα ακόμη μικρότερο, εξαιτίας της αυξημένης σχολικής διαρροής που σχετίζεται με τις δυσλειτουργίες του συστήματος¹². Οι κύριοι λόγοι για τη μη φοίτηση -πέραν της εγκατάλειψης- ήταν, σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν από τους ΣΕΠ, η μη έγκαιρη λειτουργία των ΔΥΕΠ, η μη στελέχωση ή η ελλιπής στελέχωση των Τάξεων Υποδοχής, η μη διασφάλιση της μεταφοράς των μαθητών/τριών στα σχολεία, οι ελλείψεις στους εμβολιασμούς και τη χορήγηση ΑΔΥΜ και ο περιορισμός κυκλοφορίας των πληθυσμών πολλών δομών σύμφωνα με τις εκάστοτε ΚΥΑ.

¹¹ Το ποσοστό αυτό αντιστοιχεί σε 6.472 παιδιά.

¹² Ως σοβαροί λόγοι εγκατάλειψης του σχολείου από τους προσφυγικούς πληθυσμούς καταγράφηκαν ιδίως η ελλιπής στελέχωση τάξεων υποδοχής με συνέπεια την αδυναμία παρακολούθησης, οι προβληματικές μεταφορές, η έλλειψη ή ανεπάρκεια μέσων παρακολούθησης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, η αρνητική στάση τοπικών κοινωνιών αλλά και των ίδιων των οικογενειών προσφύγων.

Γράφημα 3

4) Σε πολλές περιοχές της χώρας οι τάξεις υποδοχής είχαν στελεχωθεί, με σχετική καθυστέρηση, περί τα τέλη Οκτωβρίου, ενώ σε λιγότερες οι

Εντοπίστηκαν ιδιαίτερα σοβαρά προβλήματα στη στελέχωση των τάξεων υποδοχής

εκπαιδευτικοί βρίσκονταν στις θέσεις τους λίγο μετά την έναρξη της σχολικής χρονιάς.

Ωστόσο, και στις

περιπτώσεις αυτές οι μαθητές/τριες συνήθως δεν ήταν σε θέση να φοιτήσουν πραγματικά εξαιτίας άλλων προσκομμάτων (μεταφοράς στα σχολεία κ.ά.), με αποτέλεσμα η φοίτηση να αποτελεί την εξαίρεση, όπου το σχολείο ήταν προσβάσιμο με τα πόδια ή οι συμβάσεις μεταφοράς είχαν ήδη καταρτιστεί νωρίτερα. Ένα ειδικότερο σοβαρό ζήτημα, σχετικά με τη λειτουργία των Τ.Υ., είναι εκείνο που απαντάται ως προς τα παιδιά πολλών δομών και αφορά την μη αποδοχή τοποθέτησης από εκπαιδευτικό, τη λήψη άδειας μεγάλης διάρκειας (πολύ συχνά αναφέρθηκε από τους ΣΕΠ η άδεια εγκυμοσύνης) ή την αναβάθμιση ωραρίου, που συνεπαγόταν τοποθέτηση του εκπαιδευτικού σε άλλη εκπαιδευτική μονάδα. Ως εκ τούτου, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι μαθητές παρέμεναν για τους προαναφερθέντες λόγους εκτός σχολείου ακόμη και μετά την επανέναρξη των μαθημάτων τον Ιανουάριο.

5) Η λειτουργία των ΔΥΕΠ πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε όλη σχεδόν τη χώρα δεν είχε ξεκινήσει έως τις αρχές Ιανουαρίου του 2021, λόγω καθυστέρησης τοποθέτησης των εκπαιδευτικών που τις στελεχώνουν. Επομένως, οι μαθητές που είχαν εγγραφεί σε αυτές παρέμεναν εκτός εκπαίδευσης για το μισό σχολικό έτος. Εξαιτίας της καθυστέρησης αυτής, άλλωστε, για ορισμένες δομές δεν συνάφθηκαν οι συμβάσεις μεταφοράς από τις Περιφέρειες, με αποτέλεσμα την πρόσθετη αναμονή στη συνέχεια, έως ότου διασφαλιστεί η μετακίνηση των παιδιών, ενώ υπήρξαν και περιπτώσεις κατάληψης, εντός των δομών, του χώρου που προοριζόταν για τη λειτουργία των νηπιαγωγείων ή χρησιμοποίησής του για

Χαλκοκονδύλη 17, 104 32 Αθήνα, τηλ.: 2131306768-769, φαξ: 2131306836

E-mail: grafeiosynigorou@synigoros.gr

άλλους σκοπούς (λ.χ. για απομόνωση νοσούντων με κορωνοϊό, όπως συνέβη στη Ριτσώνα και αλλού). Στις περιπτώσεις μάλιστα αυτές, εξαιτίας των

Τα παιδιά αποκλείονται κοινωνικά λόγω της δημιουργίας κλειστών και αποκομμένων από την υπόλοιπη κοινότητα δομών

φθορών των εγκαταστάσεων η έναρξη της φοίτησης των παιδιών δεν είχε επιτευχθεί ούτε στις αρχές Φεβρουαρίου.¹³

6) Το πρόβλημα της καθυστέρησης έναρξης λειτουργίας των Τ.Υ. και των ΔΥΕΠ καταγράφηκε από το σύνολο των δομών και ΚΥΤ που απάντησαν στο σχετικό ερώτημα, γεγονός που αναδεικνύει τον γενικευμένο χαρακτήρα που είχε, ως προς τις περιοχές της χώρας, και την ένταση των προσκομμάτων που δημιούργησε.

7) Επιπλέον, σε ικανό αριθμό χώρων φιλοξενίας εξακολουθούν να μην λειτουργούν οι ΔΥΕΠ, κυρίως επειδή οι εκπαιδευτικοί δεν αποδέχθηκαν τις τοποθετήσεις είτε επειδή η κατάσταση των χώρων που προορίζονταν για το μάθημα δεν ήταν κατάλληλη ή δεν έχει εξασφαλιστεί η μεταφορά στις ΔΥΕΠ εκτός δομών.

8) Σημειώνεται εδώ, παρεμπιπτόντως, ο προβληματισμός του Συνηγόρου που απορρέει από την παρακολούθηση του τρόπου λειτουργίας του θεσμού μέχρι σήμερα αλλά και του τρόπου γενικότερης αξιοποίησής του για την εκπλήρωση από την πλευρά της πολιτείας της υποχρέωσης διασφάλισης της πρόσβασης των προσφυγικών πληθυσμών στην εκπαίδευση. Ο προβληματισμός αυτός αφορά ιδίως τον κίνδυνο κατάχρησης του θεσμού, ο οποίος έχει στόχο να διευκολύνει, αποκλειστικά μεταβατικά, τη σχολική ένταξη των παιδιών ανταποκρινόμενος συνάμα σε άλλες πρόσκαιρες

¹³ Ανάλογες πρακτικές, αν και μεμονωμένες, οι οποίες ωστόσο είναι ενδεικτικές της βαρύτητας που αποδίδεται στο εκπαιδευτικό έργο σε συνδυασμό με την έλλειψη κατάλληλης προετοιμασίας των δομών για τις ανάγκες που προκύπτουν, αφορούσαν την αιφνίδια αλλαγή χρήσης του χώρου εργασίας ΣΕΠ, προκειμένου να τοποθετηθούν νοσούντες με κορωνοϊό, με αποτέλεσμα τη σοβαρή παρεμπόδιση του έργου τους.

ανάγκες¹⁴. Πέραν του βασικότατου ζητήματος της μη αντιστοίχισης της φοίτησης σε ΔΥΕΠ με τη φοίτηση σε τυπικό σχολείο, επομένως, και της μη τυπικής αναγνώρισης της φοίτησης αυτής ως χρόνου φοίτησης στο σχολείο, με τη χορήγηση ανάλογου αποδεικτικού για την προαγωγή σε επόμενη τάξη, ανακύπτουν, ζητήματα κοινωνικής ένταξης των παιδιών αυτών. Ιδίως στα νηπιαγωγεία, που με βάση την πρόβλεψη του νόμου, λειτουργούν κατά κανόνα εντός των δομών -αλλά και γενικότερα στις ΔΥΕΠ εξαιτίας της έλλειψης επαφής με τον υπόλοιπο μαθητικό πληθυσμό- τα παιδιά στερούνται στοιχειωδών ερεθισμάτων και επαφών με την ευρύτερη κοινότητα, σε μια ηλικία, κατά την οποία εκτιμάται, ότι η προσαρμογή σε νέα δεδομένα και η εξοικείωση με τη γλώσσα και τον πολιτισμό του τόπου διαμονής θα μπορούσε να γίνει με ιδιαίτερη ευχέρεια και θετικά αποτελέσματα.

¹⁴ Λ.χ. επιφυλακτικότητα των γονέων να επιτρέψουν τη μετακίνηση ιδίως των μικρότερης ηλικίας παιδιών τους εκτός των δομών με σκοπό τη φοίτηση στο σχολείο.

Χαλκοκονδύλη 17, 104 32 Αθήνα, τηλ.: 2131306768-769, φαξ: 2131306836

E-mail: grafeiosynigorou@synigoros.gr

9) Οι μισές περίπου δομές της χώρας (14 από τις 27 που απάντησαν στο ερώτημα) τελούν το μεγαλύτερο διάστημα ή και καθ' όλο το διάστημα από

Μαθήτριες και μαθητές αποκλείστηκαν από την εκπαίδευση λόγω της διατύπωσης της σχετικής ΚΥΑ

την έναρξη της σχολικής χρονιάς σε αποκλεισμό, με την έννοια της αναστολής εξόδου, στη βάση της ερμηνείας και

εφαρμογής αλληπάλληλων ΚΥΑ¹⁵ που περιλαμβάνουν τη σχετική πρόβλεψη «*λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων της περιοχής όπου εδρεύει το ΚΥΤ ή η δομή*», επομένως, όχι με τρόπο γενικευμένο. Λόγω της συγκεκριμένης διατύπωσης, φαίνεται να έχει ανακύψει σοβαρότατο πρόβλημα αλλά και διαφοροποίηση στάσης μεταξύ δομών φιλοξενίας, η οποία δεν δικαιολογείται από τα επιδημιολογικά δεδομένα της κάθε δομής ή της περιοχής. Παρά τις επίμονες προσπάθειες των ΣΕΠ προς τις συναρμόδιες υπηρεσίες, μέχρι σήμερα δεν έχει εκδοθεί μία σαφέστερη οδηγία που να ορίζει τις προϋποθέσεις αποκλεισμού της δομής και τον τρόπο άσκησης του στοιχειώδους δικαιώματος στην εκπαίδευση, κατά την περίοδο ενός περιορισμού βάσει της εκάστοτε ΚΥΑ, εφόσον αυτός δεν σχετίζεται με την επιδημιολογική εικόνα του ίδιου του χώρου φιλοξενίας.

¹⁵ Ενδεικτικά: ΚΥΑ Δ1α/ΓΠ.οικ.: 1293/2021 - ΦΕΚ 30/Β/8-1-2021, ΚΥΑ Δ1 α/ΓΠ.οικ. 3060/2021 - ΦΕΚ 89/Β/16-1-2021, ΚΥΑ Αριθμ. Δ1α/Γ·Π.οικ. 8378/2021, ΦΕΚ 454/Β/5-2-2021

Γράφημα 4

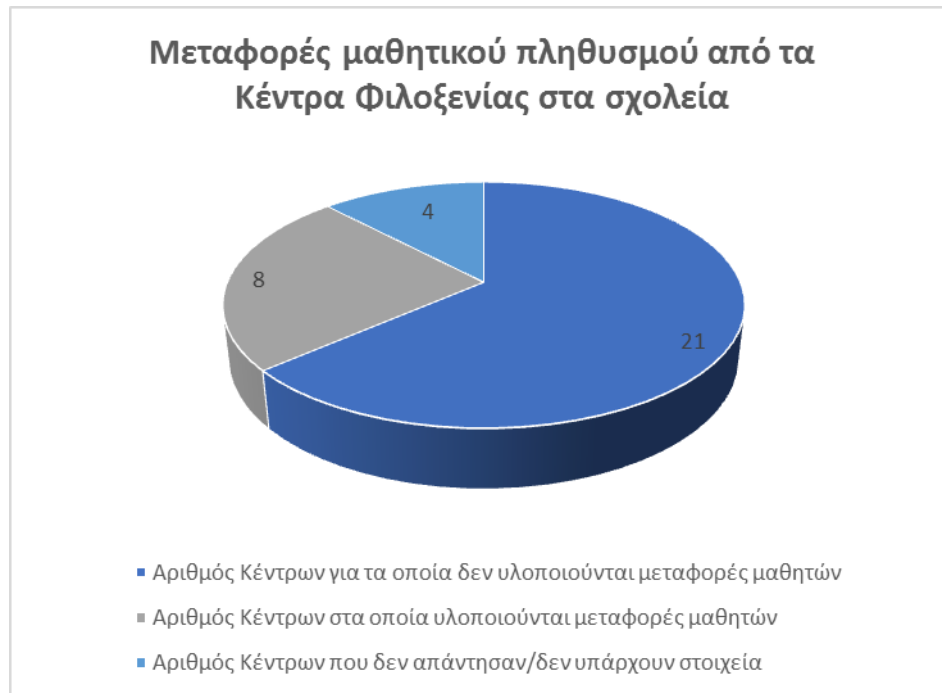
10) Βασικό πρόβλημα εξάλλου αποτελεί, σε πολλές περιοχές της χώρας μέχρι και τα μέσα Φεβρουαρίου (χρόνο ολοκλήρωσης του παρόντος), ο

Δεν προβλέφθηκαν οι μεταφορές των μαθητών. Σε αρκετές περιοχές της χώρας δεν έχει γίνει ανάθεση των δρομολογίων

τρόπος υλοποίησης των μεταφορών των μαθητών/τριών. Σε πολλές περιοχές ακόμη και μέχρι τις αρχές Ιανουαρίου δεν είχαν

ολοκληρωθεί οι διαδικασίες μέσω των Περιφερειών ή οι διαγωνισμοί είχαν κηρυχθεί άγονοι, με αποτέλεσμα οι μαθητές/τριες να μένουν εκτός σχολείου (λ.χ. δομή Μαλακάσας). Σε κάθε περίπτωση σημειώνεται ότι 22 από τις 30 δομές που ανταποκρίθηκαν στο συγκεκριμένο ερώτημα του Συνηγόρου μέσω των ΣΕΠ, ενημέρωσαν ότι αντιμετώπισαν πρόβλημα με την εξασφάλιση της μετακίνησης των παιδιών, με την έννοια, ότι τα δρομολόγια δεν είχαν ξεκινήσει σε χρονικό σημείο πολύ μετά τον Οκτώβριο ή μέχρι και τον

Φεβρουάριο σε ορισμένες περιπτώσεις (λ.χ. ΚΥΤ Λέρου, ΚΥΤ Σάμου, δομές Μαλακάσας, Οινοφύτων, Ριτσώνας, Φιλιππιάδας).

Γράφημα 5

11) Σε ό,τι αφορά τη μεταφορά, αναφέρθηκε, επίσης, το ειδικότερο ζήτημα της έλλειψης συνοδών στα λεωφορεία, σε αντίθεση με ό,τι συνέβαινε κατά το διάστημα υλοποίησης των μετακινήσεων μέσω του ΔΟΜ, γεγονός που -λόγω της ιδιαιτερότητας των πληθυσμών- έχει προξενήσει σοβαρές δυσλειτουργίες και προσκόμματα στη φοίτηση ιδίως των μικρότερης ηλικίας μαθητών/τριών (λ.χ. δομή Σέρρες, Σκαραμαγκά) για τη μεταφορά των οποίων η ύπαρξη συνοδού είναι υποχρεωτική¹⁶. Το πρόβλημα επιχειρούν να αντιμετωπίσουν κατά περίπτωση οι υπεύθυνοι/ες ΣΕΠ, είτε με την ενεργοποίηση των κηδεμόνων των παιδιών είτε με τη δική τους εμπλοκή.

¹⁶ ΚΥΑ 50025/2018, Κεφ. Β1γ.: «Στα μισθωμένα λεωφορεία που μεταφέρουν μαθητές Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης κατ' ελάχιστον μέχρι και τη Β Δημοτικού, καθώς και μαθητές ΣΜΕΑΕ Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, η ύπαρξη συνοδού είναι υποχρεωτική».

Χαλκοκονδύλη 17, 104 32 Αθήνα, τηλ.: 2131306768-769, φαξ: 2131306836

E-mail: grafeiosynigorou@synigoros.gr

12) Επιμέρους πρόβλημα, εξάλλου, που επισημάνθηκε, είναι η διαφοροποίηση μεταξύ μαθητών/τριών της ίδιας δομής, ορισμένοι/ες από τους/τις οποίους/ες μεταφέρονται με λεωφορεία ενώ οι υπόλοιποι/ες, που έχουν εγγραφεί σε διαφορετικά σχολεία, δεν δικαιούνται μεταφοράς λόγω χιλιομετρικής απόστασης αλλά απαιτείται η έκδοση μαθητικού δελτίου με δαπάνη της οικογένειας του/της ανηλίκου/ης για τη μετάβαση στο σχολείο με τα ΜΜΜ. Η οικονομική αυτή επιβάρυνση έχει σαν συνέπεια σε ορισμένες περιπτώσεις τη σχολική διαρροή (ενδεικτική περίπτωση η δομή Καβάλας).

13) Σοβαρό πρόσκομμα για τις εγγραφές των παιδιών από τις δομές

Σοβαρές καθυστερήσεις και προσκόμματα εντοπίστηκαν και στα ζητήματα εμβολιασμού των μαθητριών και μαθητών

αποτελεί εξάλλου η καθυστέρηση στην πραγματοποίηση των εμβολιασμών (συχνά λόγω έλλειψης εμβολίων, σύμφωνα με τα

αναφερθέντα από ΣΕΠ) και της έκδοσης ΑΔΥΜ, λόγω μεγάλης καθυστέρησης στον καθορισμό ραντεβού στις μονάδες υγείας (ενδεικτικά Λέρος, Κατσικάς).

14) Σε συνέχεια των καθυστερήσεων και δυσλειτουργιών που προαναφέρθηκαν, τα αλλοδαπά παιδιά που διαμένουν σε δομές μαζικής

Η «αποσχολειοποίηση» και συνακόλουθη κοινωνική περιθωριοποίηση των παιδιών

φιλοξενίας αλλά και πολύ συχνά στον αστικό ιστό υφίστανται σοβαρή δυσμενή διάκριση, στον βαθμό που, παρά το πρόβλημα της γλώσσας

που δυσχεραίνει την ένταξή τους, χάνουν στην πράξη και τη μισή σχολική χρονιά, έως ότου φοιτήσουν πραγματικά, με τις συνέπειες που αυτό έχει αναπόφευκτα, τόσο σε εκπαιδευτικό επίπεδο όσο και από πλευράς κοινωνικοποίησης και ένταξης στη σχολική κοινότητα. Ως εκ τούτου, οδηγούνται σε περιθωριοποίηση και, τελικά, πολύ συχνά σε σχολική διαρροή, παρά την υποχρεωτικότητα της εκπαίδευσης και τις περαιτέρω συνέπειες που

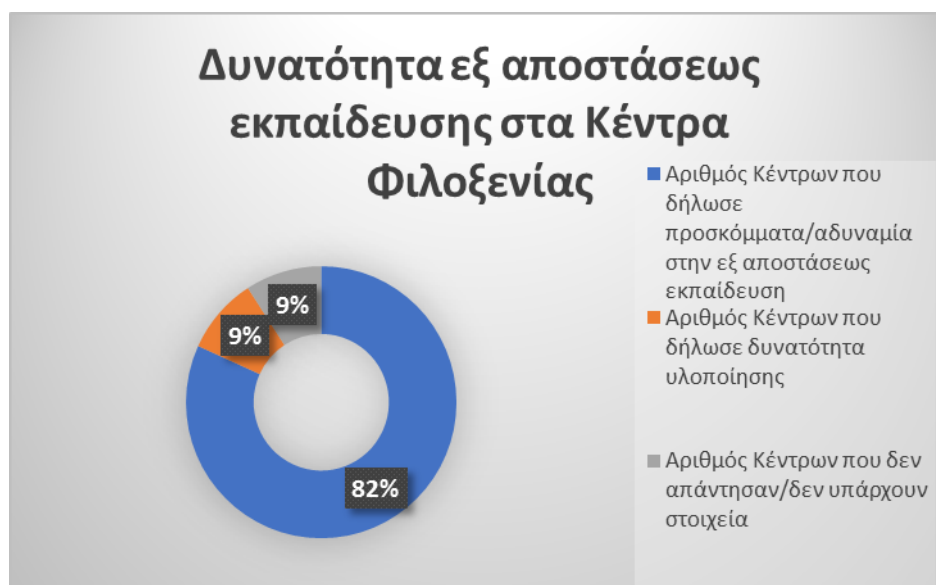
η απομάκρυνση από το σχολείο έχει, για τα ίδια τα παιδιά, για τις συνθήκες και το καθεστώς διαβίωσης της οικογένειας στη χώρα αλλά και για την ευρύτερη λειτουργία και προοπτική της ελληνικής κοινωνίας.

15) Η παρακολούθηση των μαθημάτων μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, παραμένει

Τα παιδιά σε Κέντρα Φιλοξενίας δεν έχουν κατ' αρχήν πρόσβαση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

εξαιρετικά προβληματική, αν όχι ανέφικτη, για μία σειρά λόγων: έλλειψη πρόσβασης στο

διαδίκτυο σε πολλές δομές, κακή σύνδεση στις περισσότερες, έλλειψη εξοπλισμού (τάμπλετ, κινητό ή σταθερό τηλέφωνο, υπολογιστής), αδυναμία επαρκούς δια ζώσης υποστήριξης. Είναι χαρακτηριστικό, ότι από τις 30 δομές που απάντησαν στην ερώτηση, οι 27 δήλωσαν ότι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν λειτούργησε ή λειτούργησε εντελώς αποσπασματικά, εξαιτίας των παραπάνω προβλημάτων. Ως καλή πρακτική, πάντως, αναφέρθηκε η προσπάθεια ΣΕΠ, σε συνεργασία με φορείς που παρείχαν μη τυπική εκπαίδευση και, κυρίως, με την υποστήριξή τους εκπαιδευτικά και με εξοπλισμό, να διασφαλίσουν την εξ αποστάσεως παρακολούθηση των παιδιών, με την οργάνωση μικρότερων ομάδων που παρακολουθούσαν μαθήματα εκ περιτροπής.

Γράφημα 6

16) Μεταξύ των προβλημάτων που αναφέρθηκαν από λοιπές (δηλ. πέραν εκείνων του Υπ. Μετανάστευσης) δομές και ΣΕΠ του αστικού ιστού περιλαμβάνονται: α) η μη ενημέρωση των σχολείων και των ΣΕΠ (αστικού ιστού) για μετακίνηση πληθυσμών, ώστε να εκκενώνονται άμεσα οι θέσεις και να καλύπτονται από νέα παιδιά, β) οι συχνές μετακινήσεις των οικογενειών που συνοδεύουν παιδιά, με αποφάσεις του αρμόδιου υπουργείου, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η υφιστάμενη ένταξή τους σε σχολική μονάδα της περιοχής, πράγμα που δυσχεραίνει σοβαρά τον προγραμματισμό αλλά και την υλοποίηση του έργου των ΣΕΠ, λόγω ακριβώς της κινητικότητας αυτής, γ) η καθυστέρηση έναρξης ΔΥΕΠ (λ.χ. Σπάρτη), δ) η μη ίδρυση επαρκών τάξεων υποδοχής για την κάλυψη των αναγκών (λ.χ. Λιβαδειά, όπου υπήρχε αίτημα εγγραφής 37 παιδιών στο λύκειο και δημιουργήθηκε μόνο μία τάξη υποδοχής σε ένα λύκειο για 17 παιδιά), ε) η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής για εξ αποστάσεως εκπαίδευση, στ) οι προβληματικές μεταφορές. Σημειώνεται εξάλλου ότι το ζήτημα της μη εκκένωσης θέσεων σε περίπτωση αποχώρησης μαθητών τέθηκε και από ΣΕΠ δομών του Υπ. Μετανάστευσης (λ.χ. Καβάλα).

17) Από τη γενικότερη ενημέρωση που παρασχέθηκε από τις δομές του Υπ. Μετανάστευσης, προκύπτει ότι έμφαση στην εκπαιδευτική ένταξη δίνεται κυρίως για τους/τις μαθητές/τιρες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και του γυμνασίου. Αντίθετα, μεγάλο μέρος του πληθυσμού των παιδιών άνω των 15 ετών δεν φοιτά, διότι, συχνά, το γεγονός ότι έχουν υπερβεί την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης ερμηνεύεται εσφαλμένα ως απουσία υποχρέωσης της πολιτείας να εξασφαλίσει την πρόσβαση στο σχολείο. Επιπλέον, σε αρκετές περιπτώσεις αναφέρθηκε έλλειψη ενδιαφέροντος των παιδιών μεγαλύτερων ηλικιών για φοίτηση στο σχολείο, καθώς είναι προσανατολισμένα στη μετακίνησή τους σε άλλη χώρα ή στοχεύουν στην επαγγελματική τους απασχόληση.

18) Υπό τις δυσχερείς συνθήκες φοίτησης που αναφέρθηκαν παραπάνω, γίνεται αντιληπτό, ότι ειδικότερες νομοθετικές προβλέψεις, όπως αυτή του υπολογισμού των απουσιών για την αξιολόγηση της φοίτησης¹⁷ αλλά και η εξέταση στο τέλος της χρονιάς σε μαθήματα που επιλέγει το σχολείο (σε ορισμένες περιπτώσεις αναφέρθηκε ακόμη και το μάθημα των Αρχαίων) εμφανίζονται ως εξαιρετικά ανεπιεικείς και προβληματικές.

19) Οι σχέσεις των δομών με τις τοπικές κοινωνίες και, στο πλαίσιο αυτό, η υποδοχή των αιτημάτων σχολικής ένταξης των φιλοξενούμενων παιδιών στα σχολεία των γύρω περιοχών διαφοροποιούνται ανά περιοχή της χώρας. Είναι ενδιαφέρον ότι σε 7 από τις 13 δομές που απάντησαν στη σχετική ερώτηση του Συνηγόρου αναφέρθηκε αρνητική στάση και επιφυλακτικότητα, η οποία επηρεάζει και τη σχολική ένταξη των παιδιών. Ιδιαίτερα προβληματίσε η περίπτωση της δομής Ριτσώνας, όπου μέχρι την έναρξη του 2021, η πλειοψηφία των παιδιών δημοτικού δεν είχαν εγγραφεί, με τη δικαιολογία ότι επρόκειτο να λειτουργήσει εντός της δομής ΔΥΕΠ δημοτικού, πράγμα που δεν έγινε ποτέ αλλά και το οποίο θα ήταν προβληματικό, σύμφωνα με το σκεπτικό της Αρχής που εκτέθηκε παραπάνω, για τον κίνδυνο περιθωριοποίησης. Από την πλευρά των περισσότερων κέντρων φιλοξενίας αναφέρθηκε, ότι δεν ήταν δυνατό κατά την τρέχουσα περίοδο να

¹⁷ Κοινή Υπουργική Απόφαση 79942/ΓΔ4/2019 - ΦΕΚ 2005/Β/31-5-2019, άρθ. 23 και 28

πραγματοποιήσουν δράσεις ευαισθητοποίησης της κοινότητας και ανάπτυξης δεσμών, εξαιτίας της πανδημίας.

IV. Συμπεράσματα – Προτάσεις

Με βάση την παραπάνω πληροφόρηση και τις διαπιστώσεις που καταγράφηκαν, ο Συνήγορος διαμόρφωσε την εικόνα, ότι ο κύριος όγκος των προσφυγικών πληθυσμών που διαμένουν στις δομές και τα ΚΥΤ του Υπουργείου Μετανάστευσης παραμένει εκτός εκπαιδευτικού συστήματος τουλάχιστον έως την έναρξη του τρέχοντος έτους, επομένως μέχρι τα μέσα της σχολικής χρονιάς. Στον αποκλεισμό ή/και κατά περίπτωση την απασχολοποίηση συνέτεινε και συντείνει μέχρι σήμερα (σε περιοχές όπου δεν λειτουργούν δια ζώσης τα σχολεία) και η αδυναμία παρακολούθησης μαθημάτων μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για τους λόγους που καταγράφηκαν. Στην περίπτωση των πληθυσμών αυτών, διαπιστώνεται, συνεπώς, παραβίαση του δικαιώματος των παιδιών στην εκπαίδευση, η οποία και συνιστά δυσμενή διάκριση των παιδιών που μετακινούνται έναντι των υπολοίπων.

Με αφετηρία τη γενικότερη αυτή διαπίστωση, ο Συνήγορος εκτιμά, ότι είναι αναγκαία η παρέμβαση των συναρμόδιων υπουργείων τόσο άμεσα όσο και σε επίπεδο οργάνωσης και προγραμματισμού για το μέλλον, ώστε να διασφαλιστούν τα ακόλουθα:

- Έκδοση σαφών οδηγιών προς όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες (Περιφερειακές Διευθύνσεις, Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, σχολεία), ως προς τη σαφή και ρητή υποχρέωση της πολιτείας για εγγραφή όλων των παιδιών σχολικής ηλικίας που ζουν στη χώρα, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε άλλη προϋπόθεση, αλλά και για διασφάλιση της πραγματικής και υποστηριζόμενης φοίτησής τους, με αξιοποίηση όλων των προβλεπόμενων μέσων (ιδίως των Τ.Υ.). Αποσαφήνιση ότι η έλλειψη υποδομών δεν αποτελεί επαρκές επιχείρημα, ιδίως σε ό,τι αφορά πάγιες εδώ και χρόνια εκπαιδευτικές ανάγκες και για τον λόγο αυτόν επιβάλλεται να λαμβάνουν χώρα έγκαιρα όλες οι αναγκαίες ενέργειες, λ.χ. ίδρυσης εκπαιδευτικών μονάδων όπου απουσιάζουν ή δεν επαρκούν, εύρεσης ή διαμόρφωσης κατάλληλων κτιριακών

Χαλκοκονδύλη 17, 104 32 Αθήνα, τηλ.: 2131306768-769, φαξ: 2131306836

E-mail: grafeiosynigorou@synigoros.gr

εγκαταστάσεων όπου χρειάζεται, δημιουργίας νέων τμημάτων και Τ.Υ. με αντίστοιχο προγραμματισμό για τη στελέχωσή τους.

- Έγκαιρος προγραμματισμός στελέχωσης των ΔΥΕΠ και των Τ.Υ., ώστε να καθίσταται δυνατή και πρακτικά η έναρξη της σχολικής χρονιάς για όλα τα παιδιά ανεξαιρέτως και να μην δημιουργούνται πρόσθετα σοβαρά προσκόμματα για τα αλλοδαπά παιδιά, που εκ των πραγμάτων αδυνατούν να παρακολουθήσουν τη σχολική τάξη, όταν -εκτός του προβλήματος της γλώσσας- έχουν χάσει και τη μισή σχολική χρονιά με ό,τι αυτό συνεπάγεται από εκπαιδευτικής άποψης αλλά και σε επίπεδο κοινωνικοποίησης.
- Πρόβλεψη ταχύτερων διαδικασιών κάλυψης κενών που προκύπτουν από μη αποδοχή τοποθέτησης εκ μέρους εκπαιδευτικού, αναβάθμιση ωραρίου, μακράς διάρκειας άδειες (λ.χ. κύησης), ώστε να αποτρέπονται περαιτέρω καθυστερήσεις.
- Έγκαιρος προγραμματισμός διενέργειας διαγωνισμών και σύναψης συμβάσεων μεταφοράς των μαθητών/τριών που διαμένουν σε δομές φιλοξενίας και ΚΥΤ, με πρόβλεψη για ικανή διάρκεια σύμβασης, μέσω της οποίας θα διασφαλίζεται το απρόσκοπτο της φοίτησης.
- Ενεργή εμπλοκή του Υπουργείου Παιδείας στις διαδικασίες οργάνωσης των μετακινήσεων μαθητών/τριών από τις Περιφέρειες, υπό την ιδιότητά του ως εγγυητή του δικαιώματος όλων των παιδιών στην εκπαίδευση.
- Αναζήτηση πιο ευέλικτων διαδικασιών, ώστε να καλύπτονται τυχόν πρόσθετες έκτακτες ανάγκες που προκύπτουν ακόμη και στη διάρκεια της χρονιάς, λ.χ. με την έλευση νέων παιδιών σε δομή, οπότε είναι δυνατό να χρειαστεί η δημιουργία και νέου διαφορετικού δρομολογίου.
- Διασφάλιση παρουσίας συνοδού στις μεταφορές με δημόσια σύμβαση παιδιών μικρότερης ηλικίας, σύμφωνα και με τα προβλεπόμενα στη νομοθεσία για την υλοποίηση των μεταφορών. Ενδεχομένως άλλωστε να ήταν σκόπιμη για την ομαλή υλοποίηση των μετακινήσεων, η περαιτέρω πρόβλεψη συνοδείας σε λεωφορεία που μεταφέρουν στο σχολείο ευάλωτες ομάδες ανηλίκων, όπως οι πρόσφυγες, που δεν είναι εξοικειωμένοι με τις συναφείς διαδικασίες.

- Προσεκτικότερος προγραμματισμός του Υπουργείου Μετανάστευσης & Ασύλου ως προς τη μετακίνηση οικογενειών με παιδιά σχολικής ηλικίας (σε δομές και διαμερίσματα), ώστε να αποτρέπονται οι συχνές μετακινήσεις σε διαφορετικές περιοχές της χώρας, ιδίως κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, και να διευκολύνεται η ένταξη και η φοίτηση των παιδιών αυτών. Οι συχνές μετακινήσεις, πέραν του ότι δυσκολεύουν την ένταξη των ίδιων των παιδιών, προξενούν σοβαρές δυσλειτουργίες αλλά και οικονομική επιβάρυνση στο εκπαιδευτικό σύστημα (λ.χ. στελέχωση τάξης υποδοχής, σύναψη σύμβασης μεταφοράς για παιδιά που διαμένουν σε δομή και αιφνίδια αλλαγή τόπου διαμονής τους, με αποτέλεσμα την έλλειψη αντικειμένου της οργάνωσης αυτής και τη δημιουργία νέων αντίστοιχων αναγκών στον νέο τόπο, κατά τη διάρκεια της χρονιάς).
- Παροχή οδηγιών στις δομές πρωτοβάθμιας υγείας και τα νοσοκομεία της χώρας για τον καθορισμό ραντεβού με σκοπό τον εμβολιασμό ή/και τη χορήγηση ΑΔΥΜ.
- Διερεύνηση, σε συνεργασία με το Υπουργείο Υγείας, του προβλήματος καθυστέρησης εμβολιασμών στις δομές λόγω έλλειψης εμβολίων, το οποίο αναφέρθηκε από πολλούς ΣΕΠ και συνεπάγεται, εκτός των άλλων, καθυστέρηση ένταξης στο σχολείο. Αναγκαίο κρίνεται να εξεταστεί ιδίως εάν το πρόβλημα πηγάζει από πραγματική έλλειψη εμβολίων ή από το καθεστώς ιατροφαρμακευτικής κάλυψης των προς εμβολιασμό παιδιών (λ.χ. έλλειψη ΠΑΑΥΠΑ, αδυναμία συνταγογράφησης), προκειμένου να ακολουθήσει τυχόν αναγκαίος ανασχεδιασμός προς το συμφέρον των δικαιούχων παιδιών βάσει του ν. 4368/2016 (άρθ. 33).
- Διασφάλιση σε όλες τις δομές της χώρας δωρεάν και λειτουργικής πρόσβασης στο διαδίκτυο, προκειμένου να είναι εφικτή η παρακολούθηση της εξ αποστάσεως διδασκαλίας κατά τη διάρκεια μη δια ζώσης λειτουργίας των σχολείων.
- Πρόβλεψη χορήγησης στις δομές ικανού εξοπλισμού (έστω και για εκ περιτροπής χρήση ή χρήση σε μικρές ομάδες) για την κατά τον καλύτερο

τρόπο διασφάλιση και υποστήριξη της εξ αποστάσεως διδασκαλίας με τη συνδρομή και των ΣΕΠ, σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς των Τ.Υ.

- Αξιοποίηση υποστηρικτικά των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων που παρέχουν υπηρεσίες μη τυπικής εκπαίδευσης ή πρόσκληση τέτοιων Οργανώσεων, όπου δεν υπάρχουν ήδη συνεργασίες, με στόχο τη συνδρομή σε μαθητές κατά την παρακολούθηση της εξ αποστάσεως εκπαιδευτικής διαδικασίας (υποστήριξη από εκπαιδευτικούς στη δομή, παρουσία διερμηνέα).
- Ανάδειξη στους υπευθύνους των δομών της σημασίας της ουσιαστικής σχολικής ένταξης των παιδιών που διαμένουν σε αυτές, τόσο σε επίπεδο καθημερινότητας όσο και μακροπρόθεσμα, προκειμένου να αποδίδεται η δέουσα σημασία και να καταβάλλονται έγκαιρα οι αναγκαίες προσπάθειες για τη διευκόλυνση των διαδικασιών (λ.χ. διασφάλιση αναγκαίων κατάλληλων και επαρκών χώρων για τη λειτουργία των νηπιαγωγείων στις δομές και την άσκηση του έργου των ΣΕΠ, διευκόλυνση της εξόδου των παιδιών για τον σκοπό της φοίτησης στο σχολείο, ενέργειες για τη διασφάλιση σύνδεσης με το διαδίκτυο).
- Προγραμματισμός για τη συστηματική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των γονέων παιδιών σχολικής ηλικίας, ως προς το δικαίωμα στην εκπαίδευση και την αντίστοιχη υποχρέωση των ίδιων, σύμφωνα με τα ισχύοντα στην ελληνική έννομη τάξη, σε συνδυασμό με ενέργειες για την αντιμετώπιση της επιφυλακτικότητάς τους, λ.χ. με την έγκαιρη επαφή τους με τις διαδικασίες, τους εκπαιδευτικούς και -όπου αυτό είναι δυνατό- τους χώρους διδασκαλίας.
- Συστηματικός προγραμματισμός δράσεων ευαισθητοποίησης των τοπικών κοινοτήτων, ώστε να κάμπτεται η επιφυλακτικότητα και να διευκολύνεται η ομαλή σχολική ένταξη των παιδιών.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Χαλκοκονδύλη 17, 104 32 Αθήνα, τηλ.: 2131306768-769, φαξ: 2131306836
E-mail: grafeiosynigorou@synigoros.gr